

Majú dejiny zmysel alebo kedy bude koniec sveta? (Prvá časť)

Lucia Laudoni

9. júla 2021 ✚ Kultúra

Ak si praješ mier, chystaj vojnu. *Si vis pacem, para bellum*. Pokoj je gréckym základom mena Irénée. Jeho nositeľ, francúzsky historik, filozof, muzikológ a špecialista na paleokresťanskú civilizáciu, Henri-Irénée Marrou si viac, než ktokoľvek iný uvedomoval, že pokoj je ako dym. A vychádza zo spáleného dreva menom chaos.

Budúci *homo librifer*, „knihonos“, pochádzal z rodiny typografa a vyšívačky. Otec – zarytý agnostik, matka – praktizujúca katolíčka. Práve ona zasiala do Henriho srdca žensky nežné semeno viery, ktoré neudusila žiadna myšlienková burina.

Možno pri pohľade na nite posplietané pod drobnými rukami matky si Henri-Irénée zapamätal význam latinského *texere*. Zo slovesa označujúceho tanec nití a vznik textílie sa v európskych jazykoch ujalo známe *textus*, text.

Zo stovák textov, ktoré Marrou „utkal“ až do svojej smrti v apríli 1977, sa dnes dotkneme jemného pradiťva jeho teológie dejín. Francúzski čitatelia mohli siahnuť po rovnomennej knihe v roku 1968, slovenský preklad vyšiel až v roku 1997 v trnavskej Dobrej knihe. Pri myšlienkových peciach zapálených Marrouovým génom sa môžeme zohriať aj popáliť.

Čas jednou rukou dáva a druhou berie.

Zdroj: pixy.org

Dejiny nemôžu existovať bez času. Aký je vlastne zmysel času? Francúzsky historik upozorňuje, že pojem zmysel sme si požičali z matematiky a sémantiky. Nie je veľmi šťastné definovať zmysel číslom. Zmysel je spätý s obrazom, s parabolou. Reč je vo svojej podstate typom obrazu. Ľudovo-latinské *parabolare* dalo západorománskym gramatikám slovesá definujúce rečový akt (talianske *parlare*, francúzske *parler*). Slová vo svojej podstate generujú obrazy, pretože samé sú obrazmi.

Zmysel času Marrou vidí v tom, „aby z neho vystupovali duše jedna za druhou.“ Čas je „vektorom spásy“, je to šípka, ktorá ukazuje na nebo.

Svätý Irenej Lyonský (jeho meno si podáva ruku s francúzskym Irénée) vylovil z mora latinskej rétoriky akuzatív gerundia „*ad consonantiam salutis*“, aby ním vyjadril Božie pôsobenie na pozemský čas. Boh volá ľudské pokolenie pridať sa k súzvuku spásy. Čas by preto nemal byť beh, *cursus*, ako sa nám snaží nahovoriť diabol. Moderná predstava, že nemáme na nič čas, je diablovým ťahovaním železného korzetu. Pre moderného človeka je čas náhrobným kameňom, ktorý ho skôr či neskôr zavalí.

Henri Irénée MARROU (1904 – 1977)

Marrou obetoval svoje diela na oltári augustiniánskej spirituality.

Zdroj: yumpu.com

Pre Henriho-Irénée Marroua je čas pokojná prechádzka, *ambulatio*. Pripomína nám to ambulanciu? Áno, tento latinský tvar pochádza z čias, keď lekári pracovne dochádzali (*ambulare*) za svojimi pacientmi.

Marrou vydal pod pseudonymom Henri Davenson tisíce riadkov na muzikologické témy. Láске k hudbe ho naučil svätý Augustín. Blízkosť a tieň severoafrického učiteľa ho sprevádzali pracovným aj osobným životom. Veľkú časť svojej teológie dejín Marrou postavil na augustiniánskom modeli dvoch vzájomne prepletených *civitates*. Podobajú sa spojeným nádobám vo fyzike. Neviditeľná hranica medzi oboma „obcami“ prechádza výlučne ľudským srdcom.

Obe „obce“ povstali z dvoch lások: láska k Bohu kontra egoizmus, láska k sebe *sine Deo*. Marrou formovaný pod ochranou rímskej vlčice a pápežskej tiary však nevidí v pozemskej obci kráľovstvo diabla, ako manichejci a bogomili. Opiera sa o latinskú etymológiu francúzskeho substantíva *terre*.

Spiritualita niekdajšieho rímskeho pohana bola spätá so zemou, ktorú bolo možné obrábať – a odmerať. *Terra* je terén – svet merateľný, svet menzúry. Silu dobra však nemožno odmerať. Nedá sa zachytiť empirickým pozorovaním, preto sa nám zdá, že dobra je príliš málo, alebo že dokonca neexistuje.

Kristus rozbil okovy pekla. Dejiny sú preto oveľa viac, než len partiou šachu medzi Bohom a diablom.

Zdroj: [pinterest.co.uk](https://www.pinterest.co.uk)

Hierarchická organizácia Cirkvi je preto ohradou ovčinka. Zatúlať sa za ohradu môže byť *primo intuitu* dobrodružné. Veď ktorá ovca si uvedomuje, že na ňu číha vlk?

Aj predstavu o muzikalite času si Marrou požičiava od veľkého afrického Latina. Augustínovo spojenie *tamquam pulcherrimum carmen* je verbálnou kuklou, z ktorej vylietava motýľ v podobe krásnych myšlienok o polyfonickej štruktúre času, o akejsi symfónii, nad ktorou vládne ruka božského Dirigenta. Oproti tomu liturgický spev starej Cirkvi je homofonický (prípadne, monofonický), aby sa *una voce* prekonávala nejednota často disharmonických a falošných akordov času.

Čím je čas pre kresťana? Francúzsky historik nazýva čas „*Časom poznania*“, aby ľudia mohli mať osov zo spásy vybojovanej Kristovým *certamen*. Na strome času je veľa plodov. Človek však musí vynaložiť istú námahu a prácu, aby tieto plody získal a spracoval.

Druhou známkou času je v myslení Henriho-Irénée Marroua *convocatio*, augustiniánsky preklad pôvodne gréckeho termínu *ecclesia*. Boh nás zhromažďuje ako staviteľ, ktorý pri stavbe domu potrebuje celý súbor tehál, nie iba jeden jediný, čo ako kvalitný kváder.

Všetky zraňujú, posledná zabíja. Nápis na slnečných hodinách nás volajú zastaviť sa a premýšľať.

Zdroj: [posmodernia.com](https://www.posmodernia.com)

Marrou sa preto ostro vymedzuje voči abundantnému individualizmu. Dejiny sa redukovujú na súčet vzájomne nesúvisiacich individuálnych osudov, čím sa nebezpečne zužuje vnímanie celku. Sem patrí aj selekcia osobností. Kto sa dostane do učebníc? Na koho padne žreb? Sme svedkami intelektuálnej lotérie.

Rodák z Marseille bol profesionálnym historikom a v zornom poli jeho záujmu nechýbali dejiny starovekej edukácie. Pôsobil aj na univerzite v Káhire a počas vojny bol dôstojníkom v zdravotníctve. Tieto skúsenosti mu umožnili napísať, že každý človek „*je položený na osobitnom lúči vyžarujúcom zo Slnka spravodlivosti*“. Spojenie so Slnkom nedovolí žiadnemu lúču myslieť si, že práve on je jediným zdrojom svetla a tepla. Rovnaké vlastnosti predsa majú aj ostatné lúče. Líšia sa však intenzitou, dĺžkou a – nebojme sa povedať – poslaním.

Marrou verí, že vlákna (spomeňme si opäť na latinské verbum *texere* a filozofovo detstvo na kolenách matky-vyšívачky) jednotlivých bytostí sú spojené s civilizáciou, ktorá poskytuje osobnému životu človeka živiny a tvar. V stopách Marroua možno vytvoriť takúto analógiu: človek je živé kysnúce cesto a spoločnosť je nádoba, do ktorej je toto cesto vložené.

Hodiny na kostolnej veži sú duchovným kompasom. Majú nám pripomínať aj našu pominuteľnosť.

Zdroj: wikipedia.org

Francúzsky teológ dejín popiera linearitu času spätú s ideou pokroku: „*Na cestách je menej zbojníkov, ale viac dopravných nehôd.*“ Nešťastia na cestách sa dejú stále, zmenili sa iba prostriedky a „kulisy“. Na inom mieste dodáva: „*Svet, v ktorom žijeme, je rozbitý svet.*“ Pocit ťarchy doby mala každá generácia: „*Neboli časy vyňaté spod prekliatia byť zlé.*“ Čo k tomu dodať? Hriech je duchovná genetická mutácia (prítomná v každom storočí), ktorá sa lieči Eucharistiou a úprimnou vierou. „*Sme mramor, ktorý sa po otesaní stane sochou,*“ píše Francúz. Do akej miery však dotyk dláta bolí?

Zem je chrám posvätený svätenou vodou slz. Kedy teda (už konečne) nastane koniec sveta? Proroctvá a výpočty mimo náručie Cirkvi sú nekatolícke, pretože chcú akcelerovať čas ľudskou vôľou. Vari sa to dá? Marrou nás učí, že v dejinách niet absolútnej profánosti, existuje len „*sprofanizované posvätno*“.

Pamätajme, že dobro nebude nikdy zničené. *Preterit enim figura huius mundi, figura ergo preterit, non natura.* Iba tvar sa pomíňa (a premieňa), nie podstata. Koniec sveta nepríde v deň, kedy bude triumfovať absolútne zlo. Príde vtedy, keď bude absolútne dobro pripravené prijať svoj svätý vavrín: „*Keď posledný zo spravodlivých zavŕši svoj duchovný rast.*“

Marrouova eschatológia sa formovala v čase rastúceho pesimizmu (ktorý spolu s klesajúcou životnou úrovňou dnes zažíva nebývalý „boom“, rozmach, temný emocionálny ohňostroj), no napriek tomu nie je pesimistická. Je realistická. Boh nenaplní kalich času zlom. Plní ho dobrom, ktoré má príchut horkej byliny.

“Zaručené” výpočty konca sveta sú nebiblické, katolík nech sa má pred nimi na pozore.

Zdroj: twitter.com

Sínusoida obrození a regresu. Dejiny podľa Marroua nie sú dejinami pokroku, ale dejinami prehľbenia. Koľko poznania je historik schopný nazbierať do košíka rozumu? Ďalšie pokračovanie nášho exkurzu do myslenia francúzskeho filozofa dejín prezradí viac.

Čím hlbšie vedec zostupuje do pivnice času, tým viac temnoty ho obklopuje. Veda stratila pokoru, keď si odmieta priznať, že človek nemôže skúmať svet Božími očami, iba ľudskými. „*Aby sa dejiny dali poznať v ich plnosti,*“ píše Marrou, „*bolo by treba byť Bohom.*“ Priamo Bohom!

Čím sú vlastne dejiny? Ustavičnou spoveďou ľudstva. Sú čakaním na Kristovo *absolvo te*.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/maju-dejiny-zmysel-alebo-kedy-bude-koniec-sveta-prva-cast/>